

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ
КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
ПОЗАШКІЛЬНЕ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНЕ ОБ'ЄДНАННЯ

Кушнірук Тібор Іванович

Сучасні педагогічні технології успішного профільного навчання

м. Кам'янець Подільський

2016

Схвалено: методичною радою Кам'янець–Подільського міжшкільного навчально–виробничого комбінату протокол № 1 від 19.09.2016 року.

Автор та упорядник: Кушнірук Тібор Іванович, майстер виробничого навчання.

Рецензенти: Веренчук Наталія Іванівна, заступник директора МНВК з навчально-виховної роботи.

Сучасні педагогічні технології успішного профільного навчання.–К.-Под., 2014., 77 с.

Розвиток освіти ХХІ століття спонукає до запровадження в навчально-виховний процес інноваційних технологій, сучасних концепцій та способів формування в учнів предметних та життєвих компетенцій. Застосування інноваційних технологій дає можливість позитивно розвивати інтелектуальну, соціальну, духовну сфери всіх учасників навчально-виховного процесу, сприяє соціальному самоствердженню й культурному самостворенню. Використання різноманітних освітніх технологій є результатом творчого підходу вчителя до справи. Освітня інноваційна діяльність має сприяти підвищенню конкурентоспроможності випускників школи досягненню більш ефективного розвитку нашого суспільства.

Для вчителів та керівників гуртків позашкільних та загальноосвітніх заклад

Вступ.....	4
Розділ I. Профільне навчання та до профільна підготовка.....	6
1.1. Управлінське забезпечення профільного навчання.....	6
1.2. Готовність вчителя до роботи в умовах профільного навчання.....	15
1.3. Організація допрофільної підготовки.....	22
1.4. Підготовка учнів 7-9 класів до вибору спрямування профільного технологічного навчання у старшій школі.....	32
Розділ II Технології навчання.....	47
2.1. Поняття «технології» навчання.....	47
2.2. Інноваційні технології навчання.....	51
2.3. Впровадження інноваційних технологій як складова розвитку освіти.....	63
Додатки.....	71
Висновки.....	72
Список використаної літератури.....	75

Вступ

В педагогічній літературі підкреслюється, що допрофільна підготовка як передумова профільної освіти старших учнів набуває не тільки загально-педагогічного, але й соціально-педагогічного значення, так як старша школа починає реально брати участь у покращенні якості кадрів, зайнятих у створенні матеріальних та нематеріальних благ, стає стартовим еталоном забезпечення конкурентоспроможності майбутніх працівників різних професій та кваліфікацій.

Отже, допрофільна підготовка в ПНВО важлива не тільки для учнів, які бажають продовжити навчання в 10-х класах. Дана система передбачає також роботу з дев'ятикласниками, які бажають продовжити навчання в системі початкової або середньої професійної освіти.

В концепції профільного навчання в старшій школі, у розділі «допрофільна підготовка» підкреслюється, що ця підготовка «здійснюється у 8-9 класах з метою професійної орієнтації учнів, сприяння у виборі ними наприклад профільного навчання у старшій школі».

В сучасному освітньому закладі відсутня ефективна робота підготовки підростаючого покоління до ефективної поведінки в умовах сучасного ринку праці. Тому явною стає необхідність розробки моделі профорієнтаційної, допрофільної підготовки підростаючого покоління у сучасному освітньому закладі ПНВО в умовах масової школи.

В педагогічній літературі допрофільна підготовка не випадково пов'язується не тільки з проблемою попереднього самовизначення по відношенню до майбутнього профілю навчання, вона є не тільки підсистемою профільного навчання, але й виконує

підготовчу функцію професійної освіти. Допрофільна підготовка – це система роботи освітнього закладу - МНВК, яка забезпечує учням основної школи об'єктивний вибір попереднього самовизначення по відношенню майбутньої профілюючої діяльності. Її необхідність в значній мірі зумовлюється тим, що профіль багато в чому визначає вибір майбутнього навчального закладу, отримання професії, професійне та соціальне самовизначення.

Трьохступеневий підхід допрофільної освіти – допрофільна підготовка – профільна освіта знижує можливу кількість помилок у виборі профілю навчання та сфери подальшої професійної діяльності.

Допрофільна підготовка представляє собою систему педагогічної, психологічної, інформаційної і організаційної підтримки учнів основної школи, яка сприяє їх самовизначенню після основної загальної освіти. До допрофільної підготовки належить інформування та орієнтація дев'ятикласників стосовно їх можливого вибору профілю навчання в старшій школі, направлення навчання в системі початкової або середньої професійної освіти.

Проблема допрофільної підготовки розглядається ні як самостійну систему, а як підсистему профільної освіти старшої школи та початкової професійної освіти. Початкова допрофесійна освіта, надає можливість здобування молоддю робітничої кваліфікації з однієї або кількох нескладних професій. Вона здійснюється в основній і повній середній загальноосвітній школі, в міжшкільних навчально-виробничих комбінатах.

Від системи трудового виховання, навчання та профорієнтації, допрофільної підготовки та профільного навчання в школі та в ПНВО (підлітковий вік та рання юність), результатом якої і є правильне профільне та професійне самовизначення. Профільне навчання буде успішним, якщо добре організована допрофільна підготовка учнів 8-9-х класів.

Розділ 1. Профільне навчання та до профільна підготовка.

1.1. Управлінське забезпечення профільного навчання.

Функції, які виконує відділ освіти в період профілізації

Аналітична:

- аналіз інформації про оточуюче середовище (макросередовище),
- аналіз потреб ринку праці,
- аналіз запитів споживачів,
- аналіз освітньої структури району.

Організаційна:

- організація мережевої взаємодії,
- координація діяльності об'єктів профільної мережі,
- організація обміну кадровими, інформаційними, науково-технічними, навчально-методичними ресурсами,
- організація руху учнів.

Інформаційна:

- організація інформаційної роботи всередині мережі для керівників загальноосвітніх начальних закладів, учнів, батьків, педагогів,
- організація рекламної діяльності: дні відкритих дверей, відкритий мікрофон, презентація курсів, ярмарки ідей та навчальних профілів тощо,
- використання засобів масової інформації, різних видів вуличної реклами,
- створення інформаційно-освітньої карти території освітнього округу для сприяння учням у виборі їхнього освітнього маршруту.

Контрольно-діагностична:

- проведення моніторингу якості профільного навчання,
- контроль реалізації Концепції профільного навчання,
- стан поглибленого вивчення окремих навчальних предметів програми повної середньої освіти,
- наявність умов для диференціації змісту навчання старшокласників з широкими і гнучкими можливостями для побудови школярами індивідуальних освітніх програм,
- забезпечення рівного доступу до якісної освіти для різних категорій учнів, відповідної до здібностей, індивідуальних нахилів і потреб,
- соціалізація учнів, наступність між загальною і професійною освітою, підготовка випускників школи до засвоєння програм вищої професійної освіти.

Прогностична:

- створення стратегії розвитку профільної мережі на перспективу,
- прогнозування запитів споживачів на профільне навчання,
- прогнозування напрямків розвитку профільної мережі на основі результатів моніторингу допрофільного навчання.

Першочерговим завданням адміністрації є максимальне озброєння педагогічного колективу теоретичними знаннями з проблем профільного навчання, засвоєння механізмів його впровадження.

Результативність управління профільним навчанням визначається мірою досягнення окресленої мети, якісними показниками навчально-виховного процесу та позитивними змінами в розвитку учнів, їхньою успішною адаптацією в соціальному середовищі.

У процесі управління профільним навчанням доцільно виділити основні етапи організаційної діяльності кожного його суб'єкта. Механізм управління профільним навчанням вимагає узгодженої співпраці:

- адміністрації школи,
- батьків, учителів, учнів, інших учасників навчально-виховного процесу (шляхом проведення відповідної роз'яснювальної роботи з ними),
- забезпечення кожному учасникові психологічної комфортності та свободи вибору.

Робота з учнями здійснюється шляхом:

- проведення бесід про професійні наміри, способи та умови їх реалізації на різних етапах навчання у школі;
- організації бесід щодо свідомого вибору учнем рівня, змісту, форм та засобів навчання;
- здійснення діагностики профільного самовизначення учнів 8-11-х класів.

Робота з батьками передбачає:

- проведення роз'яснювальних бесід про вимоги чинного законодавства до профільного навчання та умов організації цього процесу;
- вивчення освітньої траєкторії кожної дитини;
- проведення зустрічей представників вищих навчальних закладів з батьками, учнями, учителями.

Робота з педагогічними кадрами потребує:

- ознайомлення з нормативно-правовими та інформаційними матеріалами з питань впровадження профільного навчання;
- вивчення навчальних програм, затверджених Міністерством освіти і науки України, які забезпечують спектр запропонованих послуг;
- визначення напрямів, профілів і відповідних груп предметів, що включаються до навчального плану;
- підготовки вчителів до викладання предметів за вибраними профілями та курсів за вибором;
- визначення та коригування навчальних програм, підготовка авторських варіантів творчими вчителями;
- вивчення потреб випускників з метою надання додаткових освітніх послуг (за потребою).

Системна робота з усіма учасниками навчально-виховного процесу – це засіб формування спільної громадської думки щодо важливості профільного навчання, а також спосіб демократизації управління.

Орієнтовні рекомендації щодо розподілу функціональних обов'язків між педагогічними працівниками навчальних закладів із питань реалізації до профільної підготовки та профільного навчання.

У ході реалізації допрофільної підготовки та профільного навчання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах важливим завданням є розподіл обов'язків між педагогічними працівниками, що беруть (братимуть) безпосередню участь в інформуванні щодо профільного навчання, здійсненні його психолого-педагогічного супроводу та організації навчально-виховного процесу. Якість допрофільної підготовки і профільного навчання значною мірою залежить від чіткого розподілу,

своєчасного і якісного виконання, системного та об'єктивного контролю, прийняття управлінських рішень. Додаткові штатні одиниці на організацію даної діяльності не передбачені, тому у функціональні обов'язки педагогічних працівників доцільно внести доповнення.

Директор:

- затверджує нормативно-правові документи загальноосвітнього навчального закладу з питань організації й реалізації профільного навчання;
- координує роботу з комплектування профільних класів;
- здійснює загальне керівництво, координацію діяльності учасників освітнього процесу, що реалізують профільне навчання;
- контролює використання ресурсів, які забезпечують профільне навчання;
- здійснює контроль за якістю допрофільної підготовки і профільного навчання, моніторинг їх результативності.

Заступник директора з навчально-виховної роботи:

- складає навчальні плани з профільного навчання, представляє їх на затвердження (погодження) у відповідні інстанції;
- бере участь у складанні річного плану роботи школи в частині планування організації допрофільної підготовки, профільного навчання, профорієнтаційної роботи;
- формує банк інформації про програмне забезпечення допрофільної підготовки і профільного навчання;
- бере участь у комплектуванні профільних класів;

- організовує апробацію навчально-методичного забезпечення викладання навчальних предметів на базовому і профільному рівнях;
- організовує процес вибору учнями елективних курсів;
- аналізує, розробляє і коригує програми елективних курсів для учнів 8-11 класів, готує програми для експертизи;
- контролює якість викладання елективних курсів;
- коригує плани методичної роботи педагогічного колективу з урахуванням нормативно-правової та інформаційної бази щодо організації профільного навчання;
- здійснює науково-методичний супровід допрофільної підготовки та профільного навчання;
- надає адресну методичну допомогу педагогам, що викладають елективні курси;
- організовує заходи психолого-педагогічного супроводу профільного навчання;
- координує діяльність вчителів та майстрів виробничого навчання з використання можливостей загальноосвітніх предметів у профорієнтаційній роботі;
- забезпечує інформаційну підтримку школярів і батьків (осіб, що їх замінюють) про загальноосвітні навчальні заклади з профільним навчанням, одержання професійної і додаткової освіти (ознайомлення з освітньою картою області);
- організовує профорієнтаційну роботу, сприяє професійному самовизначенню старшокласників;
- організовує інформування про динамічні зміни на ринку праці регіону;

- аналізує діяльність педагогів, що працюють у профільних класах;
- готує аналітичні матеріали з питань реалізації профільного навчання;
- здійснює самоаналіз діяльності закладу в рамках моніторингу якості профільного навчання в загальноосвітньому навчальному закладі;
- вивчає і популяризує перспективний педагогічний досвід учителів з допрофільної підготовки і профільного навчання.

Керівник гуртка:

- забезпечує засвоєння учнями змісту програм профільних предметів, елективних курсів;
- розробляє програми елективних курсів;
- організовує поточний і підсумковий контроль засвоєння програмних вимог з профільних предметів та елективних курсів;
- організовує екскурсії та навчальну практику.
- організовує учнів на участь у діагностичних заходах (вибір профілю, курсів за вибором, моніторингу допрофільної підготовки та профільного навчання);
- проводить профорієнтаційну роботу;
- готує і проводить заходи з інформування учнів та їх батьків (осіб, що їх замінюють) з питань профілізації;
- супроводжує учнів під час профорієнтаційних екскурсій;
- організовує школярів на створення і наповнювання учнівського портфолію.

1.2. Готовність керівників гуртків та вчителів ПНВО до роботи в умовах профільного навчання

Профілізація навчання передбачає підвищені вимоги до професійної підготовки вчителя, його педагогічної компетентності, ерудиції, загальної культури. Вчитель вже не є єдиним і головним джерелом інформації, а, насамперед, організатором самостійної роботи учнів та консультантом.

Розглянемо навчально-дисциплінарну модель педагогічного процесу, яка була чи не єдиною вчора, а подекуди залишається й сьогодні, і профільно зорієнтовану, що мала б стати основною з переходом на профільне навчання.

Порівняння моделей педагогічного процесу

(За А. Самодріним)

Елемент процесу	Навчально-дисциплінарна модель	Профільно зорієнтована модель
Мета	Набуття знань основ наук, стандартизація поведінки і напрямку думок	Розвиток нахилів і здібностей, відповідних умінь і навичок, формування наукового світогляду. Розвиток якостей творчої особистості бутнього громадянина і професіонала
Зміст	Засвоєння матеріалу програми, відпрацювання стереотипу поведінки	Присутність варіативних траєкторій освіти. Оволодіння методами навчання і творчої діяльності, формування переконань як сплаву знань і дій, володіння механізмами професійного визначення

Мотиви	Оцінки, заклики, умовляння, заборони, покарання	Радість від процесу пізнання, пробудження творчої активності, досягнутих успіхів; різні види заохочення
Методи	Пояснення, заучування матеріалу, повторення, опитування, екзамени, зрівнялівка	Проблемний виклад матеріалу, залучення учнів до спільного пошуку істини, виконання творчих завдань, співпраця педагогів і учнів, індивідуальний підхід до вихованців
Домінантні форми	Фронтальні заняття за типом шкільного уроку	Гра-робота трансформується в роботу-гру (профіль, творчість), самоосвіта, дослідницька діяльність
Очікувані результати	Відповідність знань грамним вимогам, слухняність, упевненість у володінні істиною	Уміння застосовувати знання на практиці, звичка нічого не сприймати на віру, здатність до самоаналізу, самовдосконалення, вміння творчо працювати, соціальна активність, відповідальність.

Беручи за основу профільно зорієнтовану модель педагогічного процесу, бачимо, що загальні професійні вимоги до вчителя, який повинен забезпечувати профільне навчання предмета, поповнюються особливими вимогами. Це зумовлено тенденціями інтеграції та диференціації у сучасній освіті, переходом від традиційного до інноваційного типу навчання, позитивним впливом інтегративних знань і умінь вчителя на результативність його педагогічної діяльності загалом.

Учитель профільної школи має забезпечувати:

- варіативність та особисту орієнтацію навчального процесу;
 - практичну орієнтацію навчального процесу;
 - завершення профільного самовизначення старшокласників і формування в них здібностей для продовження навчання у відповідній сфері професійної освіти, самоосвіти;
- використання сучасних педагогічних технологій, суть яких полягає в попередньому проектуванні процесу навчання;
 - визначальну роль мають проведення групових робіт, учнівських диспутів, рольових ігор, керованих досліджень та самостійних проектів, розігрувань діалогів, ведення бесіди тощо.

Чи готові педагоги до роботи в умовах профільного навчання і що потрібно розуміти під готовністю вчителя до такої роботи?

Під готовністю вчителя до роботи в умовах профільного навчання потрібно розуміти єдність *психологічного, педагогічного та предметного* забезпечення вимог до тих видів професійної його діяльності, які забезпечать реалізацію і якість профільного навчання. (За М. Пайкуш)

Психологічна готовність є фундаментальною умовою ефективної і надійної діяльності фахівця. Вона дозволяє результативно і вірно застосовувати свої знання, особистісні якості, зберігати емоційно-вольову стійкість при виникненні непередбачених ситуацій. Таким чином, психологічна готовність педагога до профільного навчання у загальноосвітньому навчальному закладі розглядається як психологічна готовність до:

- викладання предмета в різних типах навчальних закладів (здатності вчителя без психологічного дискомфорту переключатися на дещо інший вид діяльності, зумовлений специфікою загальноосвітнього навчального закладу);

- викладання предмета на різних рівнях (стандарту, академічного, профільного);

- діагностики здібностей учнів до предмета;

- професійної орієнтації учнів профільних класів, що вимагає вмілого управління пізнавальною діяльністю учнів і орієнтацією на рівень майбутньої професійної діяльності (тут необхідна особлива толерантність вчителя);

- мотивації вивчення предмета на різних рівнях.

Педагогічна готовність до профільного навчання у загальноосвітньому навчальному закладі розглядається як готовність до:

- профільної диференціації змісту предмета;

- забезпечення наступності між профільним навчанням та професійною підготовкою;

- реалізації різних форм організації профільного навчання;

- професійної орієнтації учнів;

- реалізації інтеграції знань та міжпредметних зв'язків.

Предметна готовність педагога до профільного навчання у загальноосвітньому навчальному закладі розглядається як готовність передбачати:

- фундаментальні знання з базового предмета;

- відповідний рівень загальної культури і професійної компетентності.

Профільні дисципліни дають можливість учителям-предметникам не лише викладати відповідний матеріал, але ознайомити учнів з професіями, у яких їх предмет відіграє важливу роль. Тому необхідно в процесі викладання предмета:

- виразніше показати учням ті сторони знань і навичок, які мають практичне значення для сучасної виробничо-трудової діяльності,
- сформуванати у них правильне розуміння суспільного характеру цих знань і навичок,
- стимулювати пізнавальні інтереси,
- захопити школярів перспективою практичного застосування отримуваних ними знань.

Основні завдання вчителя і керівника гуртка при профорієнтаційній роботі в будь-якому профілі навчання:

- знайомити учнів з різними видами праці і професії;
- вивчати їхні нахили, здібності, професійні інтереси;
- консультувати учнів з питань, які пов'язані із продовженням навчання та працевлаштування.

Вчитель повинен продумати, з якою професією доречно ознайомити учнів у межах програмної теми, враховувати спільні основи профорієнтації під час вивчення різних навчальних предметів.

Так, наприклад, учитель математики в класах фізико-математичного, науково-природничого, технічного профілю знайомить учнів з видатними відкриттями в науці і техніці, з біографією відомих вчених. За рахунок позакласних годин проводить екскурсії на підприємства. Вчитель іноземної мови в класах гуманітарного, філологічного профілю може більш ретельно розповісти учням про роботу перекладача, лінгвіста, журналіста тощо.

Для проведення профорієнтаційної роботи в рамках свого предмета вчитель та керівник гуртка повинен мати теоретичну та практичну підготовку.

Теоретична підготовка включає:

- знання цілей, завдань профорієнтації,

- володіння методами її реалізації в умовах викладання відповідного предмета,

- психолого-педагогічні основи проблеми.

Практична підготовка включає:

- знання методики профорієнтаційної роботи в умовах викладання відповідного предмета,

- вміння та знання навичок проведення різних заходів (бесід, зустрічей, екскурсій тощо).

Урок є основною формою навчально-виховного процесу, і від того, наскільки серйозно ставиться вчитель до включення в хід уроку профорієнтаційного матеріалу, буде залежати ефективність роботи всієї школи при підготовці учнів до основного, правильного вибору професії.

Основними формами профорієнтаційної роботи вчителя-предметника при вивченні програмних тем є:

- бесіда про професії, які пов'язані з матеріалом, що вивчається;
- розв'язування різних типів задач з практичним змістом;
- участь в олімпіадах, вечорах, теоретичних конференціях;
- екскурсії на підприємства, виставки;
- зустрічі зі спеціалістами;
- проведення тематичних, літературно-художніх вечорів, усних журналів.

Здійснюючи допрофільну підготовку, необхідно врахувати:

Головна мета - формування особистості зі стійкими навичками до самооцінки і самореалізації. Учень 7-го класу повинен мати внутрішню спрямованість «Я знаю, що мені потрібно вчити» та мотивацію «Я хочу вчитися, як вибрати профіль навчання». Головна вимога – організація професійно зорієнтованого проектного навчання.

Зміст роботи складається з трьох блоків:

I блок – загальноосвітній (базовий компонент): забезпечує загальний розвиток учнів; сприяє становленню особистості підлітка, цілеспрямованому виявленню та розвитку здібностей. Цей блок підпорядкований базовому навчальному плану, що відповідає державному стандарту. Притому чітко простежується відмінність у методиках викладання курсів з урахуванням переважної професійної зорієнтованості учнів класу.

II блок – інтегративний когнітивно-практичний: дає можливість учням вибірково і цілеспрямовано зреалізувати свої природні таланти під час дослідницьких занять у системі обов'язкових та додаткових (з варіативної складової навчального плану) дисциплін. Критеріальні вимоги до проектного навчання та класифікація проектів: наявність значущої проблеми в пізнавально-теоретичному та практично-прикладному плані; необхідність застосування інтегрованих знань; поетапність. Психолого-педагогічні можливості: пробудження особистісного потенціалу школяра; повноцінна реалізація цільового компонента; різноплановість, різнофункціональність, мобільність; практична спрямованість, перспективність.

III блок – варіативний: фахові курси за вибором, спецкурси, факультативи.

IV блок – творчо-позашкільний: участь в олімпіадах, творчих конкурсах, гуртках, секціях.

V блок – профорієнтаційний, який набуває системно-структурного характеру.

На замітку організаторові профільного навчання: Навчаючи учителів та керівників гуртків особливостям профорієнтаційної роботи, доцільно організувати:

-Семінари для вчителів, які здійснюють допрофільну підготовку (директорів загальноосвітніх навчальних закладів), «Роль проектного (професійно орієнтованого) навчання (варіативних спецкурсів) у допрофільній підготовці учнів 8-9 класів» (спільно з методистами-предметниками).

- Тематичні методичні тижні «Форми допрофільної підготовки».

Розробку психолого-педагогічної програми «Науково-методичний супровід допрофільної підготовки».

-Публікацію методичних рекомендацій, списків літератури, програм спецкурсів та факультативних занять, збірників.

-Вивчення ринку праці в районі, видання спільним з центром зайнятості бюлетенів «Випускнику основної школи – про актуальні професії».

-Моніторинг ефективності допрофільної підготовки, використання варіативної частини навчальних планів шкіл та інших загальноосвітніх навчальних закладів.

-Встановлення ефективності допрофільної підготовки на основі порівняльної характеристики результатів олімпіад, творчих конкурсів.

-Батьківські форуми з питань профорієнтації та профільного навчання.

-Відкриті уроки з предметів допрофільної підготовки у рамках шкільних та міжшкільних методоб'єднань (методкомісій).

- Піар-акції з питань вибору учнями профілів навчання у засобах масової інформації.

-Міське свято професій.

-Аналіз кадрового, науково-методичного забезпечення обраних загальноосвітнім навчальним закладом профілів, врахування запитів учнів та соціальної кон'юнктури.

1.3. Організація профільної підготовки

Здійснюється у 8-9 класах для професійної орієнтації учнів, сприяння у виборі ними напрямку профільного навчання у старшій школі.

Профільна підготовка передбачає:

- аналіз можливостей освітнього закладу;

- аналіз програм та курсів за вибором;
- складання інформаційної картки про напрямки й можливості профільної підготовки, яку треба поширювати й серед учнів профільних класів;
- анкетування учнів 8-9 класів та узагальнення результатів;
- діагностику індивідуальних особливостей школярів;
- добір педагогічних кадрів для проведення курсів за вибором.

Під час проведення профільної підготовки в 9 класах необхідно врахувати організаційні моменти:

- екзамени за вибором мають враховувати майбутній профіль навчання на старшому ступені загальної освіти;
- необхідно орієнтувати профорієнтаційну роботу на потреби ринку праці та відповідні потреби й можливості освітніх послуг, які може надавати школа;
- потрібно передбачити в навчальних планах 9 класів можливості освітніх послуг за рахунок варіативної частини.

Форми реалізації профільної підготовки:

- запровадження курсів за вибором;
- поглиблене вивчення окремих предметів на диференційованій основі;
- факультативи;
- предметні гуртки;
- наукові товариства учнів;
- Мала академія наук.

Основна функція курсів за вибором – профорієнтаційна.

Організація інформаційної роботи з реалізації допрофільної підготовки

Алгоритм дій на рівні загальноосвітнього навчального закладу

- Провести широку інформаційну роботу серед учнів 8-9 класів та їх батьків щодо вибору учнями напряму (профілю) навчання.

Учні повинні знати «освітню карту» міста, району, а саме:

- загальноосвітні навчальні заклади у зоні доступності, де реалізується профільне навчання;

- міжшкільні навчально-виробничі комбінати (майстерні);

- позашкільні навчальні заклади та установи;

- професійно-технічні, вищі навчальні заклади, а також напрями навчання у них, умови прийому та навчання, перспективи подальшого працевлаштування.

- Системно вивчати запити школярів та їх батьків.

- Провести психолого-педагогічну діагностику (бесіди, анкетування, консультації, тестування) з метою виявлення якостей, які важливі при виборі професії.

- Узагальнити результати дослідження та виявити профілі, що користуються найбільшим попитом серед школярів.

- Проаналізувати та надати інформацію учням та батькам щодо перспективи соціально-економічного розвитку району, області, потреб місцевого ринку праці, розмірів заробітної плати тощо.

Ефективність допрофільного навчання потребує налагодження дієвої діагностики рівня навчальних досягнень учнів основної школи, профконсультаційної

психодіагностики з метою визначення професійних інтересів і якостей школярів для створення однорідних за підготовленістю і інтересами мікроколективів (класів, груп).

Орієнтовні рекомендації щодо організації інформаційного супроводу допрофільної підготовки учнів загальноосвітніх навчальних закладів

Однією із важливих складових допрофільної підготовки школярів відповідно до Концепції профільного навчання у старшій школі є інформаційна робота, що забезпечує організаційне ознайомлення учнів з освітніми закладами.

Інформування учнів необхідне для свідомого вибору ними індивідуальної освітньої траєкторії. Для самовизначення і прийняття свідомих рішень школярами потрібна така система допрофільної підготовки, у процесі якої вони зможуть познайомитися з широким переліком альтернатив, що їх цікавлять. Для досягнення результативності необхідно розв'язати такі завдання:

- організувати системний педагогічний моніторинг з виявлення інформаційних потреб педагогів і батьків у рамках допрофільної підготовки;
- інформувати учасників про нормативно-правові документи, специфіку і актуальний досвід організації допрофільної підготовки;
- забезпечити педагогічних працівників загальноосвітніх навчальних закладів, учнів і батьків повною і доступною інформацією:
 - про мету і завдання допрофільної підготовки і профільного навчання;
 - про загальноосвітні навчальні заклади району (міста), що здійснюють допрофільну підготовку і профільне навчання;
 - про можливості і переваги діяльності навчальних закладів в умовах мережевої взаємодії;

- про перелік напрямків профільного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах міста і району;
- про тематику, форми і зміст курсів за вибором, що може пропонувати загальноосвітній навчальний заклад;
- про освітні заклади регіону, що здійснюють професійну підготовку, перелік напрямків професійного навчання у них;
- про популярні на регіональному ринку праці професії.

Основними напрямками інформаційного забезпечення допрофільної підготовки в загальноосвітньому навчальному закладі є:

- інформування учасників допрофільної підготовки і профільного навчання про нові функції і зміст освіти;
- створення інформаційного банку про систему допрофільної підготовки і профільного навчання в загальноосвітньому навчальному закладі;
- збір і поширення інформації про: актуальний досвід допрофільної підготовки і профільного навчання в інших загальноосвітніх навчальних закладах району, області;
- видання нової методичної і навчальної літератури що стосується реалізації допрофільної підготовки і профільного навчання;
- заклади професійного навчання і перелік спеціальностей, за якими здійснюється підготовка.

З метою створення дієвої системи інформування в умовах мережевої взаємодії в перелік функцій реалізації профільного навчання включаються такі напрямки інформаційного супроводу:

- інформування посадових осіб освітніх закладів мережі про нові завдання і функції;
- збір інформації про допрофільну підготовку і профільне навчання в районі (місті);
- збір інформації про заклади (школи, вищі навчальні заклади, заклади додаткової освіти тощо), що готові співпрацювати із загальноосвітніми навчальними закладами з метою реалізації допрофільної підготовки і профільного навчання;
- підготовка інформаційних матеріалів для батьків випускників 9 класів, сайту школи з питань профільного навчання;
- створення інформаційного (в тому числі комп'ютерного) банку системи допрофільної підготовки і профільного навчання;
- інформування батьків і школярів про професії, популярні у цей час на ринку праці; прогноз на наступні роки;
- збір інформації про найпоширеніші профілі навчання і форми допрофільної підготовки;
- нагромадження інформації про регіональний досвід допрофільної підготовки і профільного навчання;
- ознайомлення педагогічного колективу з нормативно-правовими, інформаційними та методичними матеріалами з питань організації допрофільної підготовки і профільного навчання в освітній мережі;
- інформування батьків про результативність допрофільної підготовки і профільного навчання.

Для інформування учнів про ті варіанти освіти, які можуть бути одержані ними після закінчення 9 класу, служить освітня карта території, на яку наносяться

відомості, що зможуть допомогти учням у виборі і побудові своєї власної освітньої траєкторії навчання, а саме:

- контактні телефони освітніх закладів,
- відстань між ними,
- умови навчання,
- перелік профілів навчання.

Крім загальноосвітніх навчальних закладів, на освітній карті вказуються відомості про навчальні заклади, які забезпечують додаткову та професійну освіту.

Освітня карта може бути створена і на основі одного загальноосвітнього навчального закладу, на ній зображуються освітні траєкторії, що цікавлять учня.

Освітня карта не може бути єдиним джерелом одержання інформації про допрофільну підготовку і профільне навчання. Потрібно проводити і такі інформаційні заходи: форуми, ярмарки, класні години, зустрічі, дискусії, шкільні і міжшкільні олімпіади тощо. Формами допрофільного інформування в загальноосвітньому навчальному закладі можуть бути:

- проведення і обговорення екскурсій,
- рефлексивні бесіди,
- інформаційні стенди,
- web-сторінка з системою посилань,
- підбір друкованих матеріалів,
- буклети, брошури і бюлетені,

□ інформаційні матеріали загальноосвітніх навчальних закладів і допоміжних служб, які можуть надати профорієнтаційну допомогу учням тощо.

Інформаційна робота повинна стати змістовним екскурсом учнів по освітній траєкторії, для чого необхідно спланувати відповідний маршрут, дату, час, форми ознайомчих заходів.

Інформаційна готовність дев'ятикласників складає основу зрілого вибору подальшого способу і профілю одержання освіти. Вона формується протягом усієї допрофільної підготовки учасника освітнього процесу. Інформаційна готовність включає в себе інформування школярів про:

□ можливі шляхи одержання бажаної освіти, про зусилля, які доведеться прикласти для її одержання;

□ наявність особистої практичної готовності і можливості для одержання вибраної освіти;

□ можливості реалізувати свої життєві цілі і плани через вибраний спосіб освіти і майбутню професійну діяльність.

Основні напрямки роботи реалізації допрофільної підготовки

Інформаційна робота з учнями та їх сім'ями

Інформування батьків про діяльність освітнього закладу з питань допрофільної підготовки і профільного навчання (суть, навчальний план, перелік навчальних курсів за вибором, можливість навчання у профільному класі, державна підсумкова атестація у 9 класі). Інформування батьків і дітей про навчальні заклади загальної, допрофесійної і додаткової освіти, де учні можуть продовжити навчання після закінчення основної школи (розповсюдження освітньої карти міста чи району). Організація «подорожі» по освітній карті.

Психолого-педагогічна діагностика

Діагностика інтересів, здібностей, нахилів, освітніх запитів школярів з урахуванням думок їх батьків і педагогів здійснюється з допомогою анкетування, тестування, співбесід, інших методів спільно з психологом.

Аналіз і оцінка результатів допрофільної підготовки

Орієнтовними критеріями готовності учнів 9 класу до вибору профілю навчання у старшій школі є:

- інформаційна готовність щодо усвідомлення важливості профільного навчання для подальшого продовження освіти, життєвого, соціального і професійного самовизначення,
- ціннісні орієнтації, пов'язані з профілем навчання і відповідними йому напрямками післяшкільної освіти,
- індивідуально виражений напрям профільного навчання,
- наявність особистого профільно зорієнтованого освітнього досвіду.

Можливі форми, методи і прийоми профорієнтаційної роботи

- Класні батьківські збори «Значення допрофільної підготовки для вибору профілю і місця навчання у 10 класі»;
- презентація курсів за вибором (елективних курсів допрофільної підготовки);
- оформлення стенду «Профільне навчання і допрофільна підготовка»;
- реальні і віртуальні екскурсії;
- організація перегляду відеофільмів, самостійна робота учнів з джерелами інформації;
- відвідування «Днів відкритих дверей»;
- анкетування батьків;
- анкетування учнів для виявлення їх інтересів, здібностей, нахилів, освітніх запитів;
- батьківські збори «Портфоліо або папка індивідуальних досягнень»;
- індивідуальні консультації учнів і їхніх батьків;
- організація дня «занурення» в проблему.

На замітку старшокласникові:

Плануючи свою професійну кар'єру, необхідно визначити:

- 1. Головну життєво-професійну мету (ким хочу стати, чого хочу досягти, яким хочу бути).*
- 2. Ланцюжок найближчих і стратегічних цілей (де буду вчитися, перша робота, подальші перспективи).*
- 3. Шляхи і засоби досягнення найближчої мети (ознайомлення, випробування сил, самоосвіта).*
- 4. Можливі внутрішні перешкоди.*
- 5. Свої можливості.*
- 6. Запасні варіанти.*

Правила вибору професії

- 1. Вивчити якомога більше професій, визначити, які професії і спеціалісти необхідні в районі, області.*
- 2. Вивчити самого себе (інтереси, здібності, нахили, риси характеру, здоров'я, самооцінка, темперамент тощо).*
- 3. Вибрати професію, що найбільше відповідає особистим якостям.*
- 4. Докладно з'ясувати особливості вибраної професії, можливості її здобуття.*
- 5. Реалізувати можливості практичної апробації власних сил в обраній професії.*
- 6. Порівняти одержані знання про професію зі своїми профможливостями.*
- 7. За відсутності відповідності між ними вивчити запасний варіант професійного вибору.*

8. *Вибравши для себе майбутню професію, необхідно проявляти наполегливість у реалізації професійних намірів і оволодінні професією досконало.*

Типові помилки і труднощі під час вибору професії

1. *Ставлення до вибору професії як до вибору позиттивного пристановища.*

2. *Орієнтація тільки на вищу освіту.*

3. *Слідування стереотипу про непрестижність окремих важливих, вакантних і навіть оплачуваних професій і занять.*

4. *Вибір професії «за компанію», щоб не відстати від друзів.*

5. *Перенесення власного ставлення до представника якої-небудь професії на саму професію.*

6. *Захоплення тільки якоюсь частиною сторони професії.*

7. *Застарілі уявлення про характер праці у деяких сферах виробництва.*

8. *Невміння розібратися у своїх власних здібностях, незнання чи недооцінка своїх фізичних можливостей, недоліків, властивих при виборі професії.*

1.4. Підготовка учнів 7-9 класів до вибору спрямування профільного технологічного навчання у старшій школі

Зміни в суспільно-економічному житті країни значною мірою впливають на особливості вибору професій підростаючим поколінням. Міністерство освіти і науки України в рамках модернізації школи здійснює кроки щодо профілізації старшої школи. В контексті цього зростає роль МНВК як носіїв технологічного профілю навчання. Концепція профільного навчання в старшій школі дає перелік завдань, які повинен вирішувати МНВК, - здійснювати трудову, профільну, початкову професійну, професійну, підприємницьку підготовку учнівської молоді поряд з отриманням загальноосвітньої підготовки в закладах освіти. Профільне навчання передбачає врахування освітніх потреб, нахилів і здібностей учнів, створення умов для навчання старшокласників відповідно до їхнього професійного самовизначення.

З кожним роком життя висуває все вищі вимоги до випускників середньої школи. Особливо до їх трудової і загально-технічної підготовки. Молода людина повинна усвідомити, що глибокі і міцні знання з основ наук, професійна підготовленість є запорукою успіхів в її трудовій діяльності.

Проблема духовності, моральності, творчості та професійності була і є актуальною, оскільки людина природно володіє унікальними властивостями свідомої діяльності. Тільки в умовах формування особистісних якостей, коли підростаючі покоління піднімаються на більш високі рубежі духовного і фізичного розвитку, логічного мислення, професіоналізму, ідейної переконаності і моральності відбуваються прогресивні зміни в суспільстві.

Через освіту, самопізнання, професійну діяльність за здібностями, наближення до природи, високість духу Ви маєте забезпечити своє майбутнє, оскільки праця, яка відповідає можливостям і здібностям людини приносить насолоду, моральне задоволення та довголіття.

Ми допоможемо Вам визначитись у виборі професії на основі принципу природовідповідності та адаптуватися до нових суспільних відносин за рахунок створення умов для особистісного зростання, підвищення рівня інформованості про різні аспекти праці в сучасних соціально-економічних умовах.

Кам'янець-Подільський міжшкільний навчально - виробничий комбінат ставить собі за мету розвиток суспільно-активного, професійного, технічно-обізнаного, свідомого покоління молодих людей, адже саме це є майбутнім нашої держави. Саме для цього дружній колектив нашого комбінату постійно вдосконалюється і працює на всю повноту своїх можливостей.

Для учнів 8-11-х класів запроваджується масове профільне навчання, спрямоване на радикальну диференціацію та індивідуалізацію навчання старшокласників шляхом врахування пізнавальних і професійних інтересів та намірів учнів щодо наступного продовження освіти. Профільне навчання повинно підсилити орієнтацію загальної середньої освіти на життєве та професійне самовизначення

особистості в умовах ринку праці та професій. Філософська ідея технології профільного навчання має яскраво виражену прагматичну спрямованість на соціально-трудове становлення учнів з наближеністю до реалізації принципу дитиноцентризму .

Врахування інтересів, нахилів та здібностей учнів при виборі напрямку, спрямування і спеціалізації профільного навчання виступає дієвою мотиваційною базою навчання і сприяє формуванню здатності приймати компетентне рішення щодо вибору напрямів подальшої професійної освіти.

Дотепер формування груп учнів для організації профільного навчання здійснюється здебільшого стихійно. Успішність комплектування груп, як правило, є випадковою і залежить від того, чи зустрінеться учням компетентний, небайдужий вчитель, чи потраплять до них книги, що спонукають замислитися над професійним самовизначенням, або життя поставить проблеми для невідкладного розв'язку. Тому, сучасною теорією педагогіки визнається необхідність створення в основній школі умов для реалізації потенційних можливостей підлітків до самовизначення шляхом задоволення вибіркового і змінних інтересів особистості до певних знань та видів діяльності, через надання можливості випробувати себе у різних видах діяльності, виявляючи свої здібності до певної освітньої галузі і навчального предмету .

Серед типових помилок при виборі випускниками основної школи спрямування і спеціалізації профільного технологічного навчання можна назвати такі:

- прагнення навчатися у старшій школі за універсальним (безпрофільним) напрямом, що обумовлено орієнтацією учнів на вибір майбутньої професії після закінчення загальноосвітньої школи;

- поділ спеціалізацій профільного навчання на погані і добрі, що характеризує несформованість планів профільної підготовки у старшій школі внаслідок байдужості до свого професійного майбутнього або існування протиріччя між бажанням навчатися за престижною спеціалізацією і невпевненістю у своїх можливостях;

- вибір спрямованості і спеціалізації профільного навчання під прямим або опосередкованим впливом товаришів, батьків, не аналізуючи свої нахили та здібності, проби власних сил за напрямом, що обирається;
- прагнення наслідувати свій ідеал шляхом перенесення ставлення до представників технологічних спеціальностей на сам технологічний напрям і спеціалізації профільного навчання;
- захопленість зовнішньою або частковою стороною професії, не усвідомлюючи про реальності повсякденної діяльності працівників певної спеціалізації профільної діяльності;
- ототожнення шкільного базового предмету «Трудове навчання» з напрямом і широкими спеціалізаціями профільного технологічного навчання;
- відсутність уявлень про сучасний характер праці за спеціалізаціями технологічного профілю навчання;
- за наявності підвищеного інтересу до самого себе невміння розібратися у своїх особистісних якостях: нахилах, здібностях, підготовленості;
- незнання та недооцінювання своїх індивідуальних психофізіологічних якостей, які є суттєвими під час вибору профілю навчання;
- вибір спрямованості і спеціалізації профільного технологічного навчання під впливом випадкових причин;
- необізнаність у основних діях, операціях, з їх порядком при виборі спрямованості і спеціалізації профільного технологічного навчання .

Випадковість вибору випускниками основної школи спрямованості і спеціалізації технологічного напрямку профільного навчання в 10–11 класах матиме негативними наслідками у подальшій навчальній діяльності реалізацію нетипових і несуттєвих для даної особистості можливостей, що в кінцевому випадку обумовлює апатію, незадоволеність обраним життєвим шляхом. Ось чому актуальним є визначення кожним випускником основної школи об'єкту потреби профільного самовизначення – спрямованості і спеціалізації профільного технологічного

навчання. Формування такої потреби та підготовка учнів до ситуації її задоволення обумовлюється наявністю певних організаційних і психолого-педагогічних умов успішного вибору випускниками основної школи спрямування і спеціалізації профільного технологічного навчання. Розглянемо ці умови докладніше.

Технологічний профіль навчання визначає певну комбінацію окреслених навчальним планом старшої школи базових, профільних предметів і курсів за вибором. *Базові* загальноосвітні предмети є обов'язковими для вивчення всіма учнями, незалежно від обраного спрямування і спеціалізації технологічного профілю. *Профільні* загальноосвітні предмети мають підвищений рівень та визначають технологічну спрямованість навчання, є обов'язковими для вивчення учнями, які обрали одну з представлених в таблиці 1 спеціалізацій за певним спрямуванням технологічного профільного навчання. *Курси за вибором* доповнюють, розвивають зміст базових або профільних предметів, задовольняють пізнавальні інтереси учнів і проводяться за їх бажанням та вибором у межах годин шкільного компонента навчального плану. Їх кількість повинна перевищувати кількість курсів, яку повинен обрати учень.

Ефективність вибору випускниками загальноосвітньої школи видів праці та продовження ними подальшої освіти за напрямком профільного навчання визначається широтою вибору профілів та неформальним підходом освітніх закладів до розподілу учнів за профілями навчання. Перед освітніми закладами гостро постає актуальне питання: як здійснити правильний відбір учнів під час розподілу їх за спрямуваннями і спеціальностями профільного навчання? Ефективність вирішення цього питання залежить від обраного шляху.

Таблиця 1. Структура технологічного профілю навчання

Технологічний профіль		
Загальнотехнологічне спрямування	Професійне спрямування	Інженерно-технічне

		спрямування
<i>Спеціалізації:</i>	<i>Спеціалізації:</i>	<i>Спеціалізації:</i>
Деревообробка	За робітничими	Матеріалознавство
Металообробка	професіями, на	
Основи дизайну	підготовку за якими	технологія
Кулінарія	навчальний заклад має	конструкційних
Швейна справа	спеціалізацію	матеріалів
Художня обробка матеріалів		Енергетика
Будівництво та опоряджувальні роботи		Комп'ютерна інженерія
Агровиробництво		Харчова
Основи бджільництва		технологія та
Технічне конструювання та моделювання		інженерія
Українська народна вишивка		Легка
Конструювання та моделювання одягу		промисловість
		Основи телекомунікацій
		Агротехніка
		Технічна та комп'ютерна графіка

Міністерство освіти і науки України рекомендує здійснювати підготовку учнів до ситуації вибору профілю навчання в три етапи :

- на першому (пропедевтичному) етапі з метою диференціації учнів за різними варіантами допрофільної підготовки по закінченні 7 класу діагностують їх освітні запити, враховуючи думки їх батьків, основні мотиви подальшого вибору, інтереси і нахили школярів;

- на другому (основному) етапі восьмикласників навчають способам вибору профілю, здійснюють психолого-педагогічну діагностику щодо нахилів до певних напрямів профільного навчання, розв'язують основні проблеми, що можуть виникати під час обрання профілю навчання;

- третій (завершальний) етап передбачає виявлення відповідності між можливостями дев'ятикласників і вимогами технологічного профілю навчання, що обирається, оцінювання і самооцінювання готовності школяра до прийняття рішення про вибір профілю навчання в старшій школі, співставлення аргументації, зробленого вибору за участю учня, батьків і вчителів.

Особистісно орієнтований підхід і прагнення освітніх закладів повніше задовольнити індивідуальні потреби учнів у виборі напрямків, спрямованості і спеціалізації профільного навчання може наштовхнути на розподіл за профілями ґрунтуючись лише на бажаннях школярів. Наявний досвід свідчить, що це призводить до переповнення деяких профілів, водночас за іншими навіть не вдається сформувати повноцінні групи. Правильний вибір профілю навчання передбачає не тільки бажання молоді присвятити себе тому виду діяльності, на який є найбільший попит, але й врахування власних нахилів та здібностей, визначити які не просто. Успішність вибору гарантується лише тим випускникам основної школи, хто найкращим чином підготовлений до цього вибору, коли усвідомлюється об'єкт своєї потреби – профіль подальшого навчання у старшій школі.

Формування груп профільного навчання учнів може здійснюватися шляхом рознарядок через укладання угод з навчальними закладами з підготовки учнів, які бажають туди поступити. Так педагогічний університет може відбирати майбутніх учителів технологій серед тих, хто вивчає профілі з метало-, деревообробки, швейної справи. З таких учнів у 10 класі формуються окремі групи. Технічний університет допомагає набрати учнів, які в майбутньому планують поступати в нього. Досвід показує, що багато з тих, хто пройшов таке навчання, стають в подальшому

педагогами, інженерами. Однак, у цьому випадку зберігається значна кількість старшокласників, які залишаються в ситуації невизначеності вибору.

Третій, перевірений майже трьома десятиліттями, найбільш об'єктивний шлях визначення спрямування і спеціалізації профільного технологічного навчання старшокласників – це спостереження і реєстрація проявів нахилів та здібностей учнів до технологічного напрямку профілізації під час навчання в основній школі. Успішність профільного навчання старшокласників – це результат нестримної потреби в діяльності за обраним напрямом, яка вже проявляється в основній школі. Підвищена працездатність учнів і прагнення до профільної діяльності розкривають профільно-значущу індивідуальність і придатність учнів. Тут практично можуть бути використані рекомендації вчителя-новатора І.П.Волкова. З метою виявлення та розвитку нахилів та здібностей учнів у основній школі необхідно надавати кожному учневі можливість випробувати свої сили в позаурочний час у тих видах праці, які його цікавлять і виконуються за власним бажанням без зовнішнього примусу у вільний від уроків час. Сюди входить навчання учнів у позакласних і позашкільних навчальних закладах у формах факультативних занять, занять предметних гуртків та наукових учнівських товариств. Результати таких проб реєструються у відповідному документі – творчій книжці учня, яка зберігається у класного керівника та видається учневі по закінченні основної школи.

По закінченні основної школи на основі результатів записів до творчої книжки складається профільна характеристика особистості учня за двома напрямками: ступінь прояву значущих для певних видів спрямування і спеціалізацій профільного технологічного навчання здібностей та виявлення нахилів учнів. Спеціальні здібності і нахили учнів проявляються у певних видах діяльності і можуть бути виявлені методиками, з допомогою яких виділяють їх наявність.

Така розгорнута характеристика слугує дієвим засобом профільної консультації дев'ятикласників класним керівником, а також є переконливим обґрунтуванням профільного самовизначення учня, яке стимулює його діяльність за обраним

напрямом, впливаючи на становлення мотивації подальшого профільного навчання за технологічним напрямом.

Система психолого-педагогічної підтримки учнів основної школи у самовизначенні спеціалізацій профільного технологічного навчання за потенційно-можливими видами його спрямування включає профільноорієнтаційну діагностику розвитку спеціальних здібностей та нахилів учнів шляхом допрофільної підготовки учнів 7–9 класів.

Основний зміст допрофільної підготовки учнів основної школи складають профільноорієнтаційні курси, спрямовані на формування зацікавленості і позитивної внутрішньої мотивації у учні до оволодіння технологічним профілем навчання.

За широтою охоплення учнів допрофільні курси можуть бути обов'язкові для вивчення всіма учнями або варіативні (курси за вибором учнів). Таких профільноорієнтаційних курсів може бути декілька, відповідно до запроваджених у школі або районі видів спрямованостей і спеціалізацій технологічного профілю навчання.

Водночас повинна проводитися інформаційна робота з батьками, яких слід запрошувати на виставки творчих учнівських робіт, батьківські збори, присвячені визначенню напрямків профільного навчання школярів, ознайомленню їх з «освітньо-ресурсною картою» району, що містить інформацію про освітні заклади на території району, на базі яких буде здійснюватися вивчення різних спеціалізацій профільного технологічного навчання. Метою цих заходів є показ батькам об'єктивності висновків педагогічних спостережень загальноосвітнього закладу щодо придатності їх дитини певному напрямку, спрямованості і спеціалізації профільного технологічного навчання, вивчення за допомогою анкетування їх думки щодо освітніх запитів і потенційних можливостей розвитку їх дітей. У таблиці 2 наведено приклад анкети для вивчення думки батьків. Успішні прояви нахилів та здібностей учнів у технологічній діяльності виступають ефективними аргументами для переконання їх батьків. Розподіл випускників 9 класів за напрямами і спеціалізаціями профільного

технологічного навчання у старшій школі повинен стати результатом узгодженості думок учнів, класних керівників, вчителів трудового навчання та батьків.

Анкета для батьків

Шановні батьки!

З метою забезпечення індивідуального підходу до кожної дитини та проведення якісного відбору спрямованості та спеціалізації навчання учнів за профільним технологічним напрямом у старшій школі, звертаємось до Вас з проханням відповісти на запитання анкети, яку ми пропонуємо. Таб.2

Прізвище, ім'я, по батькові учня _____

Прізвище,	Запитання	Виберіть відповідь
1	2	3
1.	Як ви оцінюєте стан здоров'я Вашої дитини?	Здоровий, хворий (хвороби які)
2.	Яким є домашні умови для потенційного розвитку дитини?	Окрема кімната, куточок, стіл, немає постійного місця, наявність домашньої бібліотеки та ін.
3.	Хто займається вихованням дитини у сім'ї?	Мати, батько, бабуся, дідусь, інші люди
4.	Сімейні традиції, захоплення.	Рукоділья, спорт, техніка, туризм, природа мистецтво, щось інше
5.	Що любить роботи Ваша дитина?	Малювати, співати, танцювати, читати, виготовляти поробки, виготовляти технічні моделі, готувати їжу, спілкуватися з друзями, доглядати за тваринами, рослинами, інше.

6.	Чи надовго може захопитися цікавою справою, грою?	Так, ні
7.	З ким найбільше спілкується, товаришує?	З однолітками, молодшими, старшими
8.	Які має постійні сімейні трудові обов'язки? Як до них ставиться?	Прибирання, догляд за рослинами, тваринами догляд за молодшими дітьми, щось інше, не має постійних трудових обов'язків Старанно, безвідповідально
9.	Як ставиться до школи?	Старанно, безвідповідально
10	Які нахили та здібності має Ваша дитина?	Технічні, музичні, артистичні, інтелектуальні спортивні, літературні, наукові, художні, інші
11	Назвіть здобутки творчої діяльності Вашої дитини:	- технічна діяльність (що зробила дитина в цій ві); - поглиблене вивчення предметів (яких); - мистецькі роботи; - участь в змаганнях, конкурсах; - участь в гуртках і студіях; - інтереси та хобі.

12	За яким спрямуванням технологічного профілю, на Ваш погляд, може навчатися Ваша дитина?	- за загально технологічним напрямом; - за професійним напрямом; - за інженерно-технічним напрямом.

Збільшення термінів навчання у старшій школі з двох до трьох років дає підстави для припущення, що трирічне профільне технологічне навчання для багатьох батьків і учнів може здаватися занадто тривалим у порівнянні з тривалістю початкової професійної підготовки у професійно-технічних і середніх спеціальних навчальних закладах, де окрім загальної середньої освіти і отриманої професії під час навчання учні можуть забезпечуватися стипендіями, безкоштовним харчуванням, гуртожитками і іншими соціальними привілеями. Саме ці чинники можуть обумовлювати відмову певної частини випускників 9-х класів від обрання профільного технологічного навчання в умовах старшої школи на користь початкової професійної та середньо-спеціальної освіти в закладах I–II рівнів акредитації.

Результати діагностування, отримані за особистісними досягненнями учнів у навчальній, позакласній та позашкільній роботі, узагальнюються в представленій в таблиці 3 карті профільної орієнтації, яка об'єднує обґрунтовані рекомендації щодо вибору учнем спрямованості і спеціалізації профільного технологічного навчання у старшій школі.

Наприкінці першого семестру у дев'ятикласників повинно бути сформовано цілісне уявлення про можливості профільного технологічного навчання у старшій школі, але визначення для себе виду спрямування і спеціалізації за цим напрямом навчання продовжується до кінця навчального року, тобто до того часу, коли це питання необхідно вирішити остаточно.

Карта профільної орієнтації випускника основної школи

Організація в школі і вибір учнями спрямування і спеціалізацій профільного технологічного навчання повинні забезпечувати діяльність специфічну для багатьох типів і класів професій та створювати умови для ознайомлення учнів з широким їх колом, у першу чергу з тими, в яких є гостра потреба у даному регіоні. За наслідками діагностування нахилів та здібностей, проби сил учнів у допрофільних курсах єдиний напрям профільного технологічного навчання може подрібнюватися, даючи школярам вихід на один з зазначених у таблиці 1 трьох видів спрямованості (загальнотехнологічне, професійне і інженерно-технічне спрямування) і відповідних спеціалізацій. Спеціалізації профільного технологічного навчання повинні містити види діяльності, що сприяють розвитку особистісних якостей, необхідних для багатьох типів професій. Таким чином забезпечуються специфічність діяльності груп учнів за різними спеціалізаціями у межах єдиного технологічного профілю, що суттєво підсилює особистісну спрямованість профільних занять.

Розділ II. Технології навчання

2.1. Поняття «технології» навчання

У сучасній освіті існує певний парадокс: невідповідність між стратегічною метою освіти (а саме всебічний розвиток особистості дитини), закладеною в нормативних документах, і реальною діяльністю загальноосвітнього навчального закладу (надання умов певної суми знань, вироблення вмінь, набуття навичок, контроль та оцінювання цих знань і вмінь).

Розв'язати цей парадокс покликані інноваційні освітні технології, виникнення й розвиток яких зумовлені ступенем розвитку суспільства й науки. Ще Ян Амос Коменський намагався знайти такий загальний порядок навчання, при якому воно здійснювалося б за єдиними законами людської природи і вимагало б тільки «вмілого розподілу часу, предметів і методів».

Головною причиною модернізації освіти стало те, що вимоги суспільства до якості підготовки учнів зростають, а навчання залишається усередненим. За таких

умов активний пошук інструментів побудови ефективного навчального процесу для масового навчання, які б гарантовано забезпечували успіх у руках звичайного педагога є актуальною потребою часу. Потрібно знайти такі дидактичні засоби, які б змогли перетворити навчання на свого роду технологічний процес із гарантованим результатом.

У наш час у педагогіці широкого використання набули терміни: «освітня технологія», «педагогічна технологія», «технологія навчання», проте єдиного тлумачення цих понять немає. Поняття «технології» ввійшло в повсякденний педагогічний лексикон з початку 1990-х рр. Воно ввійшло в мову соціальних наук і практик, у тому числі і педагогічну, з наук і практик науково-технічних, виробничих. Такий перенос став можливим у рамках представлення про педагогічний процес (будь-якому іншому соціальному процесі) як штучно створеній керованій системі. З іншого боку, поняття технології в педагогіці стало вживатися в зв'язку зі зростаючою роллю інформаційних технологій у процесі утворення. Це редукувало визначення педагогічних технологій до застосування технічних засобів у педагогічному процесі.

Якщо звертатися до джерел поняття «технологія», то ми повинні зафіксувати, що воно походить із двох грецьких слів: *tehne* – мистецтво, майстерність і *logos* – слово, навчання. Таким чином, технологію можна визначити як усвідомлене практичне мистецтво, усвідомлену майстерність. Технологія вказує на конкретні способи і засоби здійснення професійної діяльності, з іншої сторони на результати. Ступінь досягнення за допомогою зазначених засобів і дій характеризує майстерність педагога.

Отже, технологія – це форма реалізації людського інтелекту, сфокусованого на розв'язанні суттєвих проблем буття. У словниках іншомовних слів: технологія – «сукупність знань про способи й засоби здійснення виробничих процесів».

За допомогою технології інтелектуальна інформація перекладається на мову практичних рішень. Тобто технологія – це способи діяльності й те, як особистість задіяна в цій технології.

У документах ЮНЕСКО технологія навчання розглядається як системний метод створення, застосування й визначення всього процесу викладання й засвоєння знань з урахуванням технічних і людських ресурсів та їх взаємодій, що мають своїм завданням оптимізацію форм освіти.

Поняття «технологія» у педагогіці може вживатися в чотирьох значенневих аспектах:

а) педагогічна технологія, яка містить у собі всі засоби педагогічної взаємодії;

б) технології навчання – система методів, прийомів і дій вчителя й учнів у процесі навчання;

в) технології виховання – система методів, прийомів і дій вихователя і вихованців у спільній діяльності, у зміст якої включене освоєння норм, цінностей, відносин;

г) навчальні технології – інформаційні технології, які можна використовувати для організації процесу навчання.

Усі іноваційні технології в освіті покликані зробити навчальний процес повністю керованим, тому доцільно виділити загальні правила й принципи технологій навчання:

- принцип педагогічної доцільності, що сформулював ще А. С. Макаренко: жодна дія педагога не повинна бути осторонь від запланованих цілей;

- взаємозв'язок викладання й навчання. К. Д. Ушинський головною задачею вчителя вважав перетворення діяльності учня на його самостійну діяльність;
- необхідність тематичного планування (яке включає стисло характеристику кінцевих результатів);
- організація контролю на кожному етапі навчальної діяльності учнів;
- стимулювання творчої діяльності учнів, орієнтація на учня не тільки знаючого, а й умію чого;
- різноманітність форм і методів навчання, недопущення універсалізації певних засобів і форм.

У цілому за великої кількості визначень понять «технології навчання», «педагогічна технологія» їх функціонування можна описати такими важливими принципами (голландський психолог Кларк Ван Парререн):

Принцип 1: викликати в учнів стійку мотивацію до навчання (це може базуватися на особистому досвіді учнів).

Принцип 2: навчати діалогічно, тобто в співпраці з учнями.

Принцип 3: навчати діагностично (постійне спостереження за навчанням, корекція, стимулювання).

Принцип 4: варіативність структури навчання.

Принцип 5: навчати у відповідному темпі, використовувати оптимальні засоби й способи.

Принцип 6: навчати й допомагати учням на рівні їх фактичних здібностей, а не на рівні зовнішніх характеристик відповідей учнів при виконанні навчальних задач.

Принцип 7: здатність учнів до рефлексії та оцінювання свого прогресу.

Принцип 8: забезпечення учнів такими наборами завдань для самостійної роботи, що допомагають уникнути «ригідності» дій, мислення.

Принцип 9: стимулювання ініціативи й творчості учнів.

Принцип 10: створення таких умов у класі, що сприятимуть формуванню соціально інтегрованої особистості учня.

Наприкінці 90-х років ХХ століття в педагогічній літературі з'явився новий термін — «інноваційна технологія». Термін «інновація» означає внесення в навчальний процес нового (факти, методи, прийоми), що покращує діючу систему освіти.

Інноваційна освітня технологія – сукупність форм, методів і засобів навчання, виховання та управління, об'єднаних єдиною метою; добір операційних дій педагога з учнем, у результаті яких суттєво покращується мотивація учнів до навчального процесу.

2.2. Інноваційні технології навчання

Підготовка школярів до життя, праці й творчої діяльності закладається в загальноосвітній школі. Тому навчальний процес потрібно будувати таким чином, щоб заохочувати учнів до самостійної творчої діяльності, метою якої є засвоєння нових знань та їхнє успішне застосування на практиці. Педагогічна наука й шкільна практика скеровують свої зусилля на пошуки шляхів удосконалення освіти.

Зміст освіти останнім часом переорієнтовується на заняття, що мають виховувати загально-людські цінності, орієнтують учня на звернення до навколишнього світу й до себе, на дбайливе ставлення до всього, що його оточує, на творчий пошук, саморозвиток, вміння шукати й знаходити своє місце в житті, бачити красу світу та людей. Звичайно, міцні знання необхідні, але важливо, щоб ці знання не стали самоціллю, а перетворювалися на засіб розвитку особистості, створили передумови до вдосконалення здібностей.

Одним із пріоритетних векторів розвитку освіти, згідно національної доктрини, є впровадження інновацій, інформаційних технологій до навчально-виховного процесу новітніх технологій навчання.

На даний момент відомо ряд педагогічних технологій, які дозволяють вчителям виконувати завдання сучасної освіти. Всі педагогічні технології класифікують за інструментально значущими та різноманітними системними ознаками.

Однією з інноваційних технологій загально-педагогічного характеру, які впроваджуються в сучасних школах є *технологія особистісно зорієнтованого навчання*. Особистісно зорієнтоване навчання – організація процесу навчання, в основі якої лежить визнання індивідуальності, самобутності, самоцінності кожної людини, що вимагає забезпечення розвитку і саморозвитку особистості учня виходячи із виявлення його індивідуального, неповторного, суб'єктивного досвіду, здібностей, інтересів, ціннісних орієнтацій, можливостей реалізувати себе в пізнанні, навчальній діяльності, поведінці. Мета даної технології полягає в тому, щоб:

- визначити життєвий досвід кожного учня, рівень інтелекту, пізнавальні здібності, інтереси, якісні характеристики, які спочатку треба розкрити, а потім розвинути в навчальному процесі;

- формувати позитивну мотивацію учнів до пізнавальної діяльності, потребу в самопізнанні, самореалізації та самовдосконаленні школярів у межах соціокультурних та моральних цінностей нації;
- озброїти учнів механізмами адаптації, саморегуляції, самозахисту, самовиконання, необхідним для становлення самобутньої сучасної людини, здатної вести конструктивний діалог з іншими людьми, природою, культурою та цивілізацією в цілому.

В основі *технології проблемного навчання*, створення вчителем самостійної пошукової діяльності школярів із розв'язання навчальних проблем, у ході якої формується нове знання, уміння, навички та розвиваються здібності дитини, активність, зацікавленість, ерудиція, творче мислення та інші особисто значущі якості.

Проблемна ситуація – це ситуація, яка виникає внаслідок такої організації вчителем взаємодії учня з об'єктом пізнання, яка допомагає виявити пізнавальне протиріччя. Проблемна ситуація характеризується інтелектуальним утрудненням і потребою розв'язувати його. Сутність пізнавального протиріччя міститься у неможливості за допомогою тих знань і способів діяльності, якими володіють школярі, вирішити протиріччя, що виникли.

Проблемні ситуації на уроках профілю «Агент з організації туризму» зручно створювати, з мого досвіду, при розв'язуванні різного виду задач; під час мотивації, використовуючи різні цікаві факти, прислів'я, приказки, загадки, поетичні рядки, літературні твори.

Технологія розвивального навчання – це активно-діяльнісний спосіб навчання, під час якого враховуються та використовуються природні закономірності індивідуального розвитку дитини, що зумовлюють розвиток знань, умінь, навичок і

способів розумових дій, скерованих механізмів особистості, емоційно-ціннісної та діяльнісно-практичної сфер. Ця технологія ставить на меті загальний розвиток учня, його інтелектуальних можливостей, почуттів, уміння вчитися та спілкуватися, формування творчої особистості.

Сучасна система навчання вимагає від учителя нових підходів до охоплення великого обсягу інформації. Неможливо одній людині знати все, навіть у вузькій сфері знання. Учні ж повинні мати зовсім інші навички: думати, розуміти суть речей, осмислювати ідей та концепції і вже на основі цього вміти шукати потрібну інформацію, аналізувати її та застосовувати в конкретних умовах, формулювати й відстоювати свою думку. Ми вчимо дітей не тільки для того, щоб вони пізнали світ, а й навчилися думати, аналізувати, систематизувати, знаходити компроміси, виділяти головне, критично ставитися до будь-яких аргументів, вміти відстоювати свою позицію.

Елементи розвивального навчання я використовую під час проведення дослідницьких робіт, спостереження, при розв'язуванні експериментальних та якісних задач.

Ігрові технології навчання відрізняються від інших технологій тим, що

- гра добре відома, звична й улюблена форма діяльності для людини будь-якого віку;
- ефективний засіб активізації;
- мотиваційна за своєю діяльністю;
- дозволяє вирішувати питання передачі знань, умінь, навичок;
- багатofункціональна, її вплив на учня неможливо обмежити одним аспектом;
- переважно колективна, групова форма роботи;

- має кінцевий результат (матеріальний, моральний, психологічний);
- має чітко поставлену мету й відповідний педагогічний результат.

Сучасна педагогіка вбачає цінності гри як педагогічного методу у комплексі з іншими методами. Але практика застосування ігрових технологій показує, що крім позитивних результатів дана технологія містить і ряд негативних аспектів. Тому я використовую на уроках не ігри, а ігрові ситуації, які дозволяють підвищити інтерес учнів до предмету; зробити уроки різноманітними, більш цікавими; вносить різноманітність в навчально-виховний процес та підвищує активність, навіть пасивних, учнів на уроках. З цією метою я використовую різні види ігор, серед яких «Слово – речення – запитання – відповідь», «Знайди помилку», «Запитай себе сам», «Хто більше», «Ланцюжок», «Сюрприз», «Вилучи зайве», «Знайди за описом», «Найрозумніший», кросворди, ребуси, загадки, прислів'я, приказки.

Технологія розвитку критичного мислення формує творче мислення, сприяє розвитку креативності. Критичне мислення необхідне під час розв'язування проблемних задач, формулювання висновків, оцінювання та прийняття рішень.

Сприймання, розуміння, усвідомлення та засвоєння навчальної інформації вимагає активної розумової діяльності, у тому числі критичного мислення. Критичне мислення – складний процес, який починається з ознайомлення з інформацією, а закінчується прийняттям рішення. Критичне мислення проявляється:

- у здатності людини самостійно аналізувати інформацію;
- умінні бачити помилки або логічні порушення у твердженні різних авторів;
- аргументувати свої думки (змінювати їх, якщо вони неправильні, і відстоювати, якщо вони вірні);
- прагненні до пошуку оптимальних і аргументованих рішень.

Для розвитку критичного мислення на уроках я використовую такі методи: складання мозковий штурм, «кубування», «асоціативний куц», читання з позначками.

Інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну, передбачувану мету створити комфортні умови навчання, за яких кожен учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність. Сутність інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учнів, де і учень і вчитель є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання. Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблеми на основі аналізу обставин та відповідної ситуації.

Інтерактивні технології. За інтерактивного трудового навчання навчально-трудова процес організовується таким чином, що практично всі учні задіяні у навчальній і трудовій діяльності, мають можливість діяти залежно від наявних знань. Суть інтерактивних технологій полягає в тому, що навчання відбувається шляхом взаємодії всіх, хто навчається. Це співнавчання колективне, кооперативне, навчання у співпраці, в якому і вчитель, і учень є суб'єктами навчання. Інноваційні технології навчання в одному випадку ставлять учня в позицію режесера, в другому - в позицію учителя, в третьому - консультанта, в четвертому - творця або художника, в п'ятому- організатора діяльності дітей або однокласників, в шостому - в позицію учня, в сьомому - організатора взаємонавчання. Учитель виступає лише в ролі організатора процесу навчання, лідера групи учнів. Найбільше відповідають особистісно зорієнтованому підходу до навчання. В процесі застосування інтерактивних технологій, як правило, моделюються реальні життєві ситуації, пропонуються проблеми для спільного вирішення, застосовуються рольові ігри.

Інтерактивні технології на уроках дозволяють забезпечити глибину вивчення матеріалу. Учні опановують всі рівні пізнання (знання, розуміння, застосування, аналіз, синтез, оцінка). Змінюється і роль учнів: вони стають активними, приймають важливі рішення. Проте кожна інтерактивна вправа потребує попереднього розгляду і навчання учнів для її проведення.

У своїй практиці я використовую такі інтерактивні вправи як «Мікрофон», «Незакінчене речення», «Мозковий штурм», «Броунівський рух», «Ажурна пилка», «Коло ідей», «метод ПРЕС».

Інформаційні технології – технології інформатики в поєднанні з іншими, пов'язаними з нею, технологіями, тобто це цілеспрямована організована сукупність інформаційних процесів з використанням засобів обчислювальної техніки, що забезпечує високу швидкість обробки даних, ефективний пошук інформації, розповсюдження даних, доступ до джерел інформації незалежно від місця їх розташування.

Інформаційна технологія в навчально-виховному процесі – це поєднання традиційних технологій навчання і технологій інформатики, які розширюють можливості учнів щодо якісного формування системи знань, умінь і навичок, їх застосування у практичній діяльності, сприяють розвитку інтелектуальних здібностей до самонавчання, створюють сприятливі умови для навчальної діяльності учнів і вчителя.

Розробка і впровадження у виробництво та навчальний процес сучасного обладнання, широке застосування комп'ютерної техніки та нових інформаційних технологій зумовили розробку нової парадигми організації навчального процесу. Іде процес використання програмних засобів і систем навчання для підтримки традиційних методів навчання. Тому розробляючи нові технології навчання в

сучасних суспільних умовах, не можна ігнорувати зростаючого значення і формаційної функції суспільства.

Загалом існує чимало різновидностей програмних засобів, які за своїм методичним призначенням можуть поділятися на навчаючі, тренажерні, котролюючі, інформаційно-пошукові, імітаційні, моделюючі, демонстраційні, начально -ігрові.

Комп'ютер враховує широкий діапазон індивідуальних особливостей учнів. Він дає змогу кожному учневі навчатися в зручному для нього темпі при виборі певно навчальної взаємодії, враховуючи не тільки правильність відповідей на одне або декілька завдань, часові втрати, характер помилок, а й тип і міру достатньої допомоги. Комп'ютер стає посередником між учителем і учнем, він організовує процес навчання відповідно до фізіологічної психологічної, інтелектуальної індивідуальності. Навчання, що здійснюється на основі найсучасніших інформаційних і комунікаційних технологій, в перспективі має відігравати винятково важливу роль у розвитку культури учіння протягом усього життя.

Причин комп'ютеризації навчання можна назвати багато. У мережі є багато програмних продуктів, які вчителі можуть використати під час проведення уроків із застосуванням нових інформаційних технологій. Подібні уроки дозволяють підвищити інтерес до вивчення предметів, активізувати їх пізнавальну діяльність, сприяють формуванню наукового світогляду.

Найсучаснішим комп'ютерним засобом навчання є мультимедіа, що ґрунтується на спеціальних апаратних і програмних засобах.

Однією з беззаперечних переваг засобів мультимедіа є можливість розроблення на їх основі інтерактивних комп'ютерних презентацій.

Презентація – це набір, послідовно змінюючих одна одну, сторінок-слайдів, на кожній з яких можна розмістити будь-який текст, малюнки, схеми, відео-, аудіо- фрагменти, анімацію, використовуючи при цьому різні елементи оформлення. Вони не вимагають особливої підготовки вчителів й учнів та активно залучають останніх до співпраці.

Мною створено ряд комп'ютерних презентації за допомогою Power Point з використанням різноманітних ППЗ, рекомендованих Міністерством освіти і науки, та інтернет-ресурсів. Вони являють собою мультимедійні презентації, які складені відповідно до чинної програми.

На мій погляд, презентація – це зручна конструкція, в якій легко орієнтуватися. Аналіз науково-методичної літератури та періодичних видань показав, що мультимедійні презентації здатні реалізувати багато проблем у процесі навчання, а саме:

- використовувати передові інформаційні технології;
- змінювати форми навчання та види діяльності в межах одного уроку;
- полегшувати підготовку вчителя до уроку та залучати до цього процесу учнів;
- розширювати можливості ілюстративного супроводу уроку, подавати історичні відомості, тощо;
- реалізувати ігрові методи на уроках;
- здійснювати роботу в малих групах або індивідуальну роботу;
- дають можливість роздрукування плану уроку та внесення в нього заміток та коментарів;
- проводити інтегровані уроки, забезпечуючи посилення міжпредметних зв'язків;
- організовувати інтерактивні форми контролю знань, вмінь та навичок;

- організувати самостійні, дослідницькі, творчі роботи, проекти, реферати на якісно новому рівні з можливістю виходу в глобальний інформаційний простір.

Проведення уроків при комплексному застосуванні традиційних та мультимедійних технологій забезпечує набуття учнями не тільки глибоких та міцних знань, а й вміння розвивати інтелектуальні, творчі здібності, самостійно набувати нових знань та працювати з різними джерелами інформації.

Проектна технологія - це особистісно орієнтована модель процесу трудового навчання, в основі якої лежить розвиток пізнавальних навичок учнів, унікальності та самобутності кожного школяра, його творчого мислення, пізнавальної самостійності, наполегливості, творчості, спрямованості на кінцевий результат, уміння самостійно конструювати свої знання й орієнтуватися в інформаційному просторі, що дозволяє кожному учневі будувати власну освітню траєкторію.

Сутність проектної технології у функціонуванні цілісної системи дидактичних засобів (змісту, методів, прийомів тощо), що адаптує навчально-виховний процес до структурних і організаційних вимог навчального проектування.

Проектно-технологічна діяльність є обґрунтованою і спланованою діяльністю, яка передбачає розроблення конструкції, технології виготовлення і реалізацію об'єкта проектування та спрямована на формування в учнів певної системи творчо-інтелектуальних і предметно-перетворювальних знань і вмінь. Виконуючи творчі проекти від ідеї до її втілення, учні вчаться самостійно приймати рішення, з'ясовувати свої проблеми в знаннях і знаходити шляхи виправлення такого стану. У результаті цієї діяльності створюється проект (продукт чи послуга), що розглядається нами як самостійно розроблений і виготовлений учнем об'єкт технологічної діяльності, від ідеї до втілення, володіє суб'єктивною чи об'єктивною новизною і має особистісну чи соціальну значимість, в результаті чого на кожному етапі створення виробу творча

активна діяльність школярів вимагає від них використання набутих знань, умінь і навичок.

Успішність та ефективність проектування забезпечується за умови правильної та послідовної, організаційно-спланованої роботи вчителя та учня, в основі якого лежить логічна послідовність дотримання етапів виконання проектів: організаційно-підготовчого, конструкторського, технологічного, заключного.

Модель проектно-технологічної діяльності учнів на уроках трудового навчання пропонує С.Ящук. Сьогодення вимагає від освіти не забезпечення учнів певною сумою знань, а вміння отримувати знання самостійно, що можна забезпечити використанням не тільки однієї технології, а цілим комплексом технологій, поєднуючи їх протягом вивчення однієї теми. Найбільш вдало, на мою думку, сукупність певних технологій навчання можна застосувати під час створення проектів.

Проектна технологія – це інноваційна форма роботи організації освітнього середовища, в основі якої лежить комплексний характер діяльності тимчасового колективу спеціалістів в умовах активної взаємодії з навколишнім середовищем. Це сукупність певних дій, документів, текстів, призначених для створення реального об'єкта, предмета, різного роду теоретичного чи практичного продукту.

У основі методу проектів лежить розвиток учнівських пізнавальних навичок, уміння самостійно конструювати свої знання та орієнтуватися в інформаційному просторі, розвиток критичного мислення, формування навичок мислення високого рівня.

Метод проектів завжди орієнтований на самостійність учнів – індивідуальну, парну, групову, – яку вони здійснюють упродовж певного часу; допускає можливість розв'язування певної проблеми; у ньому передбачається, з одного боку, необхідність

використання різноманітних методів, засобів навчання, а з іншого — інтегрування знань, умінь із різних галузей науки та мистецтва. Результати виконаних проектів повинні бути «відчутними», тобто, якщо це теоретична проблема, то має бути запропоноване конкретне її розв'язування, а якщо практична – конкретний результат, готовий до впровадження.

Створення проекту передбачає певну сукупність навчально-пізнавальних прийомів, що дозволяють розв'язати ту чи іншу проблему шляхом самостійних дій учнів з обов'язковою презентацією (викладенням) отриманих результатів. З іншого боку, ця технологія складається із сукупності дослідницьких, пошукових, проблемних методів, творчих за своєю суттю.

У основу методу проектів покладена ідея про спрямованість навчально-пізнавальної діяльності школярів на результат, який одержують під час вирішення тієї чи іншої проблеми. Зовнішній результат можна побачити, осмислити, застосувати в реальній практичній діяльності. Внутрішній результат (досвід діяльності) стає безцінним надбанням учня, сполучаючи в собі знання та уміння, компетенції та цінності.

Сутність даного методу полягає в стимулюванні інтересу учнів до певних проблем, які передбачають володіння певною сумою знань, і шляхом проектної діяльності, котра передбачає рішення даної проблеми, показати практичне застосування набутих знань. У силу дидактичної сутності даний метод дозволяє:

- розв'язувати задачі формування інтелектуальних вмінь, критичного й творчого мислення;
- розвивати в учнів комунікативні навички, зокрема працювати в різних за складом групах, виконуючи різні за соціальним значенням функції;

- розвивати в учнів уміння користуватися різноманітними дослідницькими методами (збирати інформацію, факти, аналізувати їх з різних точок зору, висувати гіпотези, аналізувати, робити висновки та узагальнення).

В наш час метод проектів набув поширення та великої популярності завдяки раціональному поєднанню теоретичних знань і можливостей їхнього практичного застосування для розвитку конкретних проблем дійсності в спільній діяльності учнів. «Усе, що я пізнаю, я знаю. Знаю, навіщо це мені потрібно, де та як ці знання застосувати» – основна теза сучасного розуміння методу проектів, яка приваблює прибічників багатьох освітніх систем, що прагнуть знайти розумний баланс між академічними знаннями та прагматичними вміннями.

Моїми учнями (під моїм керівництвом) створено кілька проектів: «Туристичний Квест», «Дослідження історії зброї на Поділлі епохи середньовіччя» в рамках діяльності осередку МАН. Ця робота їм в основному подобається і вони із захопленням і цікавістю створюють проекти різних типів.

Методи, що застосовуються у процесі навчання дітей проектуванню, умовно можна поділити на традиційні та нетрадиційні. До традиційних відносяться: вербальні методи; демонстрація; спостереження; метод вправ; метод самостійної роботи. До нетрадиційних - метод творчих проектів; метод фантазування; морфологічний аналіз; метод мозкової атаки; метод фокальних об'єктів; метод алгоритмів; метод зразків; метод створення ідеального об'єкту; основи теорії розв'язування винахідницьких задач; конкурси творчих проектів та інші.

На різних етапах проектно-технологічної діяльності застосовуються і різні методи навчання, зокрема :

-на організаційно-підготовчому: вербальні методи (розповіді, пояснення), інформаційної підтримки, метод фантазування, пошуку, демонстрації зразків раніше

виконаних проєктів, метод аналогій, мозкової атаки, метод ідеального та фокальних об'єктів тощо;

-на технологічному етапі : метод вправ (відпрацьовуються дії і прийоми виконання окремих операцій), метод інформаційної підтримки шляхом демонстрації автоматизованих схем, креслень, технологічних операцій, прогресивних технологій;

- на заключному етапі: метод інформаційної підтримки, демонстрації, проведення конкурсів творчих проєктів.

Співробітництво. (партнерська технологія) вчителя та учнів в умовах здійснення проєктно-технологічного підходу допомагає сформувати у школярів необхідні вміння і навички в тому або іншому виді діяльності, необхідну активну практику для кожного учня групи.

Спрямування сучасної освіти на профільне навчання робить знання і застосування методу проєктів надзвичайно, актуальним, адже метод проєктів максимально наближує до реальних потреб життя, сприяє формуванню необхідних компетентностей та професійному самовизначенню учнів.

У процесі виконання проєктів на профілі «Агент з організації туризму» можуть бути застосовані різні види технологій - інформаційні технології, графічні і дизайнерські роботи, технології міського озеленення, підприємництва, народних ремесел тощо.

В Україні групою науковців (О.М.Кобернік, В.К.Сидоренко, А.І.Терещук, В.В. Бербець та ін.)у чисельних статтях , посібниках розглядаються питання теорії і практики проєктного навчання у загальноосвітній школі (6,14).

Модульні технології. Це педагогічна технологія забезпечує учневі розвиток його мотиваційної сфери, інтелекту, самостійності, колективізму, схильностей, уміння здійснювати самостійне управління навчально-пізнавальною діяльністю.

Нова парадигма полягає в тому, що учень має вчитися сам, а вчитель - здійснювати мотиваційне керівництво його учінням. Тобто мотивувати, організовувати, координувати, консультувати, контролювати.

Найповніше основи модульного навчання розроблені П. Цявичене й викладені в монографії «Теорія й практика модульного обучения» (Каунас, 1989).

Модульне навчання виникло як альтернатива традиційному. Саме воно інтегрує в собі все те прогресивне, що накопичено в педагогічній теорії та практиці. Так, з програмованого навчання запозичено ідею активності учня в процесі його чітких дій у певній логіці, постійне підкріплення своїх дій на основі самоконтролю, індивідуалізований темп навчально-пізнавальної діяльності. З теорії поетапного формування розумових дій використано саму її суть — орієнтовну основу діяльності. .

Кібернетичний підхід збагатив модульне навчання ідеєю гнучкого управління діяльністю учнів з переходом на самоврядування. З психології використано й рефлексивний підхід. Накопичені узагальнення теорії та практики диференціації, оптимізації навчання, проблемності — все це інтегровано в основах модульного навчання, в принципах і правилах його побудови, відборі методів і форм здійснення процесу навчання.

Суть модульного навчання полягає в тому, що учень цілком самостійно (або з певною дозою допомоги) досягає конкретної мети навчально-пізнавальної діяльності в процесі роботи з модулем. Модуль — це цільовий функціональний вузол, у якому об'єднано навчальний зміст і технологію оволодіння ним у систем} " високого рівня цілісності.

Саме модулі дають змогу перевести навчання на суб'єкт-суб'єктну основу.

Стосунки стають більш паритетними. Вчитель керує навчально-пізнавальною діяльністю учнів через модулі безпосередньо.

2.3. Впровадження інноваційних технологій як складова розвитку освіти.

Актуальність проблеми полягає в тому, що у сучасному вимогливому та швидкозмінному соціально-економічному середовищі рівень освіти значною мірою залежатиме від результативності запровадження інноваційних технологій навчання, що ґрунтуються на нових методологічних засадах, сучасних дидактичних принципах та психолого-педагогічних теоріях, які розвивають діяльнісний підхід до навчання. Нормативно-правова база: закони України «Про освіту», «Про професійно-технічну освіту», «Про загальну середню освіту», «Про інноваційну діяльність», «Про інтелектуальну власність», положення Міністерства освіти і науки України «Про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності», постанови Верховної Ради України «Про Концепцію науково-технологічного та інноваційного розвитку України». Головною метою державної інноваційної політики є створення соціально економічних, організаційних і правових умов для ефективного відтворення, розвитку й використання науково-технічного потенціалу країни. Сучасна освіта, під впливом науково-технічного прогресу та інформаційного буму, вже досить таки тривалий час перебувають у стані неперервного організаційного реформування та переосмислення усталених психолого-педагогічних цінностей. Реформа економіки, перехід її на ринкову основу, виникнення нових суспільних відносин передбачає істотні зміни в системі освіти, спонукає її до формування раціональних моделей професійної освіти на основі соціального, колективного чи індивідуального замовлення на освітні послуги. Безумовно, в сучасних реаліях посиленої уваги потребує професійно-технічна освіта. Проблеми підготовки висококваліфікованого виробника актуальні в усіх регіонах України та інших країнах. Останнім часом досить широко увійшов у

вжиток термін «інноваційні педагогічні технології». Перш ніж розглянути сутнісні ознаки інноваційних педагогічних технологій, уточнимо ключові поняття «інновація» та «педагогічна технологія». Слово інновація має латинське походження і в перекладі означає оновлення, зміну, введення нового. У педагогічній інтерпретації інновація означає нововведення, що поліпшує хід і результати навчально-виховного процесу. Дослідники проблем педагогічної інноватики (О. Арламов, М. Бургін, В. Журавльов, В. Загвязинський, Н. Юсуфбекова, А. Ніколс та ін.) намагаються співвіднести поняття нового у педагогіці з такими характеристиками, як корисне, прогресивне, позитивне, сучасне, передове. Суспільна потреба спонукає педагогів-науковців до пошуку нових педагогічних ідей і технологій, до поширення і запровадження передового педагогічного досвіду. Покладаючись на дослідження науковців, спробуємо обґрунтувати важливе значення інноваційної діяльності професійно-технічних навчальних закладів, яка характеризується системним експериментуванням, апробацією та застосуванням інновацій в освітньому процесі. Охарактеризуємо декілька, найбільш часто вживаних, із них.

Педагогічна технологія - це строго обґрунтована система педагогічних засобів, форм і методів їх етапність, націленість на вирішення конкретних навчально-виховних завдань. Часто поняття «педагогічна технологія» розглядають як знання про педагогічну діяльність, що здійснюється за допомогою наперед визначених засобів. У такому трактуванні педагогічні технології -це окрема галузь педагогічної науки про розвиток, освіту, навчання і виховання особистості учня на основні суспільно значущих загальнолюдських якостей та досягнень психолого-педагогічної думки й основ інформатики. Безумовно, що кожне з цих визначень має право на самостійне існування в певних умовах педагогічної діяльності. Крім того, автори часто використовують поняття «освітня технологія», яке розглядається як похідна нового типу освіти, суттєвими ознаками якої є:

- технологія розробляється на основі конкретної філософії, методології освіти, педагогічної ідеї, в основі яких—ціннісні орієнтації, цільові установки автора чи колективу, орієнтованого на конкретний очікуваний результат;

- технологічний ланцюг педагогічних дій вибудовується відповідно до поставленої мети й має гарантувати всім студентам досягнення життєвої перспективи та високий рівень засвоєння державного стандарту освіти;

- функціонування технології передбачає взаємопов'язану діяльність викладача й учнів з урахуванням принципів особистісно орієнтованого розвивального навчання й виховання та індивідуалізації;

- поетапне й послідовне запровадження елементів педагогічної технології може бути відтворено будь-яким викладачем з урахуванням авторських підходів;

- органічною частиною технології є діагностування та моніторинг результатів діяльності;

- глибока психологізація освітніх технологій.

Всі автори сходяться в одному: оволодіння новими технологіями навчання й виховання вимагає внутрішньої готовності викладача до серйозної діяльності щодо перетворювання, насамперед, самого себе.

До основних понять інноваційних технологій відносять:

- нестандартні уроки;

- індивідуальна робота;

- контроль і оцінка навчальних досягнень учнів (через контрольні роботи, тести, завдання, робочі зошити і т.ін.);

- кабінетне, групове і додаткове навчання;
- факультативи за вибором учнів (поглиблюють знання);
- проблемне і модульне навчання;
- запрошення вчених, діячів культури, мистецтва на уроки;
- економізація і екологізація освіти;
- науковий експеримент при вивченні нового матеріалу;

- застосування досягнень техніки (від діапозитивів, через фільми, магнітофони, телевізори до навчання з допомогою комп'ютерів, комп'ютерні аудиторії, радіо- і телепередачі та Інтернет-системи, мультимедійні технології тощо); нові підходи до формування навчальних планів.

Запровадження інноваційних технологій вимагає від викладача:

- вивчення спеціальної літератури (додатково);
- аналізу педагогічного досвіду викладачів-новаторів;
- розробки плану запровадження нової техніки;

- оптимального поєднання гуманітарних, природничо-математичних та професійних знань. Ці та інші освітні інновації, як правило, представляються своїми технологіями, тобто сукупністю форм, методів і засобів навчання, виховання та управління, об'єднаних єдиною метою і визнані освітньою громадськістю країни.

До навчальних інноваційних технологій прийнято відносити таку сукупність операційних дій педагога з учнем, в результаті якої суттєво покращується ставлення учнів до навчального процесу. Серед них значне місце посідають такі технології:

- особистісно-орієнтовані;
- інтеграційні;
- колективної дії;
- інформаційні;
- дистанційні;
- розвивальні;
- модульно-розвивальні тощо.

До виховних інноваційних технологій відносимо мистецькі засоби й прийоми впливу педагога на свідомість особистості учня з метою формування в нього особистісних цінностей у поєднанні (контексті) із загальнолюдськими:

- рання соціалізація учнів;
- національна спрямованість навчально-виховного процесу;
- духовний розвиток учнів тощо.

До управлінських інноваційних технологій відносяться сучасні економічні, психологічні, діагностичні, інформаційні технології, що створюють умови для оперативного й ефективного прийняття керівником управлінського рішення. Для здійснення управлінських інноваційних технологій керівник навчального закладу повинен бути творчою особистістю, мотивованою на управлінську діяльність, професійно обізнаним з основними навчально-виховними теоріями, зокрема:

- інноваційної педагогіки;

- освітнього менеджменту тощо.

Досить поширеним є розуміння педагогічної технології як систематичного і послідовного втілення на практиці попередньо спроектованого навчально-виховного процесу. Автор теорії педагогічних систем В.П. Беспалько вважає, що педагогічна технологія - це наукове відповідним чином структуроване проектування (опис) педагогічного процесу шляхом аналізу, відбору, конструювання, і контролю усіх його керованих компонентів у їх взаємозв'язках з наступним відтворенням проекту в навчальній аудиторії. Саме у переведенні викладання на шлях попереднього проектування навчального процесу з наступним його відтворенням, а також у визначенні структури і змісту навчально-пізнавальної діяльності школярів В.П. Беспалько вбачає глибинний смисл і суть педагогічної технології. В умовах комп'ютеризації навчально-виховного процесу педагогічне проектування стає чи не найпершою умовою його ефективної реалізації. Відомі на даний час і такі, що найбільш часто використовуються на практиці, педагогічні технології можна класифікувати наступним чином.

Структурно-логічні технології: поетапна організація системи навчання, що забезпечує логічну послідовність постановки і розв'язання дидактичних задач на основі відбору їх змісту, форм, методів і засобів навчання на кожному етапі з урахуванням поетапної діагностики результатів.

Інтеграційні технології: дидактичні системи, що забезпечують інтеграцію міжпредметних знань і вмінь, різноманітних видів діяльності на рівні інтегрованих курсів, навчальних тем, уроків, навчальних днів.

Ігрові технології: дидактичні системи використання різноманітних ігор, під час виконання яких формуються уміння розв'язувати завдання на основі компромісного вибору (театралізовані, ділові та ролеві ігри, імітаційні вправи, індивідуальний

тренінг; розв'язання практичних ситуацій і задач, комп'ютерні програми тощо). Тренінгові технології: система діяльності для відпрацювання певних алгоритмів розв'язання типових практичних завдань, за допомогою комп'ютера (психологічні тренінги інтелектуального розвитку, спілкування, розв'язання управлінських завдань).

Інформаційно-комп'ютерні технології: це технології, що реалізуються в дидактичних системах комп'ютерного навчання на основі діалогу «людина - машина» за допомогою різноманітних навчальних програм (тренінгових, контролюючих, інформаційних тощо).

Діалогові технології: сукупність форм і методів навчання, заснованих на діалоговому мисленні у взаємодіючих дидактичних системах суб'єкт-суб'єктного рівня: (учень-учитель, учень-автор, учитель-автор тощо). Діалогові форми вважаються найбільш поширеними серед інших сучасних технологій. Особливість сучасної освіти полягає в тому, що на практиці різні технології можуть активно і дуже результативно поєднуватися. Щоб визначити, чи відноситься будь-яка освітня технологія до інноваційної, необхідно виокремити в ній головну ідею, спрямовану на розвиток освіти і визначити рівень її новизни. Якщо ідея покладена в основу освітньої технології є абсолютно новою для значної кількості професіоналів у даній галузі наукових знань (або дещо модернізованою), актуальною й перспективною, то технологія, розроблена на її основі є інноваційною освітньою технологією (див. дод1.).

Додаток 1

Перелік наукових педагогічних ідей, покладених в основу інноваційних освітніх технологій.

Інтеграція змісту природничої освіти -Технологія В. Р. Ільченко «Довкілля».

Інтеграція змісту шкільної освіти -Технологія Р. Шгайнера.

Диференціація творчих здібностей учнів.

Технологія колективного навчання (Програма «Крок за кроком»).

Індивідуалізація змісту навчання -Технологія особистісно-орієнтованого навчання.

Диференціація змісту навчання -Технологія модульно-розвивального навчання.

Особистісно-орієнтована організація навчально-виховного процесу - Технологія особистісно-орієнтованої школи.

Розвиток теоретичного мислення в учнів.

Технологія розвивального навчання.

Розвиток внутрішніх резервів учнів-Технологія життєтворчості.

Розвиток чуттєвої сфери учнів -Технологія М Монтесорі.

Розвиток фізичного здоров'я учнів на навчальних заняттях - Технологія «Рекреаційна освіта»

Висновки.

Розвиток освіти ХХІ століття спонукає до оновлення методів та прийомів навчання, запровадження в навчально-виховний процес інноваційних технологій, сучасних концепцій та способів формування в учнів предметних та життєвих компетенцій. Застосування інноваційних технологій, які будуються на комплексному психологічному вивченні особистості всіх учасників навчально-виховного процесу, дає можливість позитивно розвивати їх інтелектуальну, соціальну, духовну сфери, сприяє соціальному самоствердженню й культурному самостворенню. Використання різноманітних освітніх технологій є результатом творчого підходу вчителя до справи.

Таким чином, освітня інноваційна діяльність має сприяти підвищенню конкурентоспроможності випускників школи, досягненню більш ефективного розвитку нашого суспільства. Модернізація системи освіти пов'язується, насамперед, із введенням в освітнє середовище інноваційних технологій, в основу яких покладені цілісні моделі навчально- виховного процесу, засновані на діалектичній єдності методології та засобів їх здійснення.

Нам, вчителям, часто здається, що ми володіємо ключами від знань і, що саме ми, маємо передати їх дітям, вдало і старанно пояснивши, розтлумачивши. Але

життя змінилось так, що школа більше не є монополістом знань і тому необхідно використовуючи сучасні інформаційні технології, йти в ногу з життям, щоб не бути викинутими не узбіччя.

Актуальність проблеми використання інноваційних технологій навчання на уроках полягає в тому, що сучасні досягнення науки та техніки вимагають сучасних уроків, які враховують ці досягнення. Доцільно на уроках використовувати інноваційні технології разом із традиційними, що дозволяє урізноманітнити діяльність учнів, а саме:

- навчає здобувати знання самостійно;
- акумулює вміння користуватися здобутими знаннями для рішення нових завдань;
- сприяє набуттю комунікативних навичок і умінь (тобто умінь працювати в різноманітних групах, виконуючи різні соціальні завдання і ролі);
- надає можливість широких людських контактів в знайомстві з різними точками зору на одну проблему;
- навчає користуватися дослідницькими методами: збирати інформацію, факти, уміти їх аналізувати з різних точок зору, висувати гіпотези, робити висновки;
- надає можливість висловлювати свої власні думки.

Таким чином, важливою умовою організації навчально-виховного процесу є вибір учителем раціональної системи методів і прийомів активного навчання, використання сучасних технологій у поєднанні з традиційними засобами. Процес навчання повинен бути організований так, щоб зорієнтувати дитину на досягнення нею цілей, які вона сама собі поставила.

Юнацтво повинно отримувати освіту не ту, що дається, а істинну; не поверхневу, а ґрунтовну, тобто – щоб розумна істота – людина привчилася керуватися не чужим розумом, а своїм власним, не тільки вчитувати з книжок та розуміти чужі думки але й розвивати у собі здібність проникати у корінь речей і виробляти істинне їх розуміння та використання. Людина повинна прагнути не знати якомога більше, а знати, які знання їй потрібні та вміти їх застосовувати. Дитинство – не період підготування до майбутнього життя, а повноцінне життя. Отже освіта має базувати не лише на знаннях, які коли-небудь у майбутньому знадобляться дитині, але й на тому, що вкрай необхідне сьогодні – на проблемах її реального життя. (Джон Д'юї)

Проте слід пам'ятати, що хоча педагогічні технології й вимагають високої активності вчителя й учня, враховують психологічні й особисті риси всіх учнів, вносять індивідуальні корективи в навчальний процес, сприяють прояву та зростанню самостійності учнів, все ж таки вони не забезпечують усім учням однаково високого результату розвитку й навченості.

Викладання – це мистецтво, а не ремесло – у цьому самий корінь учительської справи... вічно винаходити, вимагати, удосконалюватися – от єдиний можливий курс сучасного вчителя. (М. А. Рибникова)

Список використаної літератури

1. Вітковська О.І. Професійне самовизначення особистості і практичні аспекти професійної консультації. –К.: Науковий світ, 2001. – 91 с.
2. Даниленко Л.І. Теорія і практика інноваційної діяльності в загальній середній школі // Управління освітою. 2001. - №3. – С. 18-24.
3. Закон України "Про професійно-технічну освіту" №103/98-ВР, із змінами від 19 грудня 2006 р.
4. Закон України "Про освіту" №1060-ХІІ, із змінами від 11 червня 2008 р.
5. Закатнов Д.О., Жемера Н.В., Твоя майбутня професія: Посіб. із профорієнтації. – К.: Українська книга, 1999. – 312с.
6. Закатнов Д.О. Професійне самовизначення старшокласників.- 128с.
7. Захаров Н.Н., Симоненко В.Д. Профессиональная ориентация школьников. – М.: Просвещение, 1989. – 192с.

8. Закатнов Д.О. та ін.. Педагогічні засоби підготовки старшокласників до професійного самовизначення в умовах профільного навчання: Метод.посіб. – К.: ШП11.

9. Костюк Г.С. Роль професійного самовизначення в формуванні особистості. Питання професійної орієнтації учнів. – К.: Радянська школа, 1969. – с. 3-14. В АПН України, 2005. – 215с.

10. Нагребецька І. Українські профспілки з ознаками євроінтеграції // Урядовий кур'єр. – 2005. - № 77. – С. 13.

11. Павлютенков Є.М. Професійна орієнтація учнів. – К.: Рад. шк..., 1983. – 152с.

12. Професійна освіта: Словник / За ред. Н.Г. Ничкало. – К. : Вища школа, 2000. – 153с.

13. Перспективні освітні технології / За ред. Г.С. Сазоненко. – К., 2000. – 560 с.

Рибалка В.В.. Готовність учня до профільного навчання. – К.: Мікрос – СВС, 2003. – 112с.

14. Рибалка В.В. Особистісний підхід у профільному навчанні старшокласників. – К., 1998. – 160с. ляр, 1996. – 302 с.

15. Романовская Д. Формування життєвої та професійної стратегії особистості.-Психолог. – 2005. №45. –с.3.

16. Татенко О.С. Профорієнтаційна робота в школі. – К.: Т-во «Знання», 1982.- 16с.

17. Упоряд. Н.Мурашко. Організація профільного навчання в школі. – К.: Шк. Світ, 2007. – 120с.

18. Химинець В.В. Інноваційна освітня діяльність / В.В. Химинець. – Ужгород

Інформаційно-видавничий центр ЗППО, 2007. – 364 с.